

National Klinisk Retningslinje for ikke-medicinsk behandling af hovedpinesygdomme

Marts 2021

Nationalt Videnscenter for **HOVEDPINE**

SUNDHEDSSTYRELSEN

DANSK
SELSKAB
FYSIOTERAPI

Dansk
Neurologisk
Selskab

Danske Osteopater

Dansk Psykolog Forening

Dansk Medicinsk Akupunktur Selskab

- et lægefagligt selskab

Krøll et al. *The Journal of Headache and Pain* (2021) 22:96
<https://doi.org/10.1186/s10194-021-01298-4>

The Journal of Headache
and Pain

REVIEW ARTICLE

Open Access

Manual joint mobilisation techniques, supervised physical activity, psychological treatment, acupuncture and patient education for patients with tension-type headache. A systematic review and meta-analysis

Lotte Skytte Krøll^{1*} , Henriette Edemann Callesen², Louise Ninett Carlsen^{1,3}, Kirsten Birkefoss⁴, Dagmar Beier⁵, Henrik Wulff Christensen⁶, Mette Jensen⁷, Hanna Tómasdóttir⁸, Hanne Würtzen⁹, Christel Vesth Høst³ and Jakob Møller Hansen^{1,3}

Original Article

Cephalalgia International Headache Society
An International Journal of Headache

Manual joint mobilisation techniques, supervised physical activity, psychological treatment, acupuncture and patient education in migraine treatment. A systematic review and meta-analysis

Cephalalgia
2022, Vol. 42(1) 63–72
© International Headache Society 2021
Article reuse guidelines:
sagepub.com/journals-permissions
DOI: [10.1177/03331024211034489](https://doi.org/10.1177/03331024211034489)
journals.sagepub.com/home/cep

Dagmar Beier¹ , Henriette E Callesen² , Louise N Carlsen^{3,9}, Kirsten Birkefoss⁴, Hanna Tómasdóttir⁵, Hanne Würtzen⁶, Henrik W Christensen⁷ , Lotte S Krøll³, Mette Jensen⁸, Christel V Høst⁹ and Jakob M Hansen¹

UGESKRIFT FOR LÆGER

Statusartikel

Ugeskr Læger 2022;184:V08210646

Ikkemedicinsk behandling af migræne og spændingshovedpine

Dagmar Beier^{1, 2}, Henriette E. Callesen³, Louise N. Carlsen^{4, 5}, Kirsten Birkefoss⁶, Hanna Tómasdóttir^{7, 8}, Hanne W&rtzen⁹, Henrik W. Christensen¹⁰, Lotte S. Krøll⁴, Mette Jensen^{11, 12}, Christel V. Høst⁵ & Jakob M. Hansen^{4, 5}

Alle har
oplevet at
have
hovedpine

Hovedpine fylder
meget i
sundhedsvæsenet

For nogle er det
en livslang
sygdom

Ca 200
hovedpine-
diagnoser

Forekomst migræne

- Globalt 14%¹
- Kronisk migræne 2.5%²
- ♂ ♀ ratio: 1:4³
- Debut teen-age, 20 års alderen⁴
- Topper i 40 års alderen⁴
- Mest udbredte årsag til levede år med sygelighed blandt 15-49 årige⁵

¹Stovner et al. *J Headache Pain* (2022), ²Burch et al. *Neurol Clin* (2019). ³Lyngberg et al. *J Headache Pain* (2004), ⁴Jensen & Stovner *Lancet Neurol* (2008), ⁵Steiner et al. *J Headache Pain* (2018).

Migræne byrde

- Ictal og interictal (problemer med planlægge sociale aktiviteter og frygt for næste anfald)¹
- Sygefravær gns 3.2 dage de sidste tre mdr.²
- Prognosen for migræne forringes ved³
  - Høj migrænefrekvens
  - Tidlig migrænedebut
  - Tendens ved sam-eksisterende spændingshovedpine

¹Burch et al. *Neurol Clin* (2019), ²Steiner et al. *J Headache Pain* (2014),

³Lyngberg et al. *Eur J Neurol* (2005)

Årsag til og mekanismer bag migræne

- Migræne er en neurovaskulær sygdom
- Aktivering af nociceptorer i hjernebinder og blodkar i hjernen
- Øget smertefølsomhed i centralnervesystemet
- Arvelighed

Referenceprogram. Dansk Hovedpine Selskab (2020)

Forekomst spændingshovedpine

- Globalt 26%¹ (26-87%).
- Sporadisk, episodisk (< 1 dg/md) 19%, hyppig episodisk (1-14 dg/md) 22%, og kronisk ($\geq$ 15 dg/md) 3%².
- ♂ ♀ ratio: 1:1³, kronisk 1:2⁴
- Debut 25-30 års alderen⁵
- Topper 30-39 års alderen⁵
- 2. mest forekommende sygdom på verdensplan (2010)⁶

¹ Stovner et al. *J Headache Pain* (2022), ²Hagen et al. *J Headache Pain* (2018), ³Lyngberg et al. *Eur Jour Epi* (2004), ⁴Rasmussen et al. *J Clin Epidemiol* (1991). ⁵Jensen & Stovner *Lancet Neurol* (2008). ⁶Saylor, Steiner *Semin Neurol* (2018).

Spændingshovedpine byrde

- Baggrundshovedpine, underrapporteret/-diagnostisere¹
- Sygefravær gns 1 dag de sidste tre mdr.²
- Prognosen forringes ved den hyppige form³
  - Sameksisterende migræne
  - Single status
  - Dårlig søvn
- 94% ps. med migræne har spændingshovedpine³
- Heraf 56% har hyppig episodisk spændinghovedpine³

¹Jensen R *Headache* (2017), ²Steiner et al. *J Headache Pain* (2014), ³Lyngberg et al. *Eur J Neurol* (2005)

Årsag til og mekanismer bag spændingshovedpine

- Uafklaret
- Episodisk:
  - Smerter fra pericranial muskulatur
  - Stress
- Hyppig episodisk og kronisk:
  - central sensibilisering

Referenceprogram. Dansk Hovedpine Selskab (2020)

SUNDHEDSSTYRELSEN

2019

**Anbefalinger for
tværsektorielle forløb for
mennesker med
hovedpinesygdomme, som
medfører nedsat
funktionsevne**

National Klinisk Retningslinje for ikke-medicinsk behandling af hovedpinesygdomme

Marts 2021

Nationalt Videnscenter for **HOVEDPINE**

Organisering

- Nationalt Videncenter for Hovedpine
  - Formand, projektleder og fagkonsulent
- Søgespecialist (SST)
- Metodekonsulent
- Arbejdsgruppen
  - Repræsentanter for seks faglige selskaber
- Referencegruppe
  - Repræsentanter fra patientforeninger og fra repræsentanter fra sundhedssystemet

Fokuserende spørgsmål (PICO)

- En afgrænsning af emnet
- Grundlaget for litteratursøgningsstrategien
- Fokus ved læsning og anbefalinger
- 10 PICO spørgsmål fordelt på hhv migræne og spændingshovedpine

Population (P)

- Alder ≥ 18
- Spændingshovedpine og migræne ICHD 2 (2004) og 3 (2018)
- Eksklusiv
- Alle andre primære og sekundære hovedpinetyper

Intervention (I)

- RCT studier
  - Manuelle ledmobiliserende teknikker
  - Superviserede fysisk aktivitet
  - Psykologisk behandling
  - Akupunktur
  - Patientuddannelse

Comparison (C)

- Kontrolgruppe måtte ikke modtage den aktuelle intervention
- Anden behandling end den aktuelle intervention
- Venteliste
- Placebo
- Sham
- Vanlig behandling

Outcomes (O) Kritiske (primære)

- Hovedpine frekvens efter endt behandling
- Livskvalitet efter endt behandling
- Psykologisk behandling: Funktionsevne
- Patientuddannelse: Øget viden om egen sygdom og behandling

Outcomes (O) Vigtige (sekundære)

- Hovedpinefrekvens efter længste follow-up
- Livskvalitet efter længste follow-up
- Smerteintensitet efter endt behandling
- Spændingshovedpine-/migrænefrekvens efter endt behandling
- Funktionsevne efter endt behandling
- Anfaldsmedicin efter endt behandling
- Sygedage per måned efter endt behandling
- Bivirkninger efter endt behandling

Manuelle ledmobiliserende teknikker

Alle manuelle teknikker, der sigter mod at påvirke led, muskler og bindevæv i nakke, brystryg og lænderyg. Det vil sige såvel mobilisering eller manipulation rettet mod rygsøjlen.

Superviseret fysisk aktivitet

Instrueret/monitoreret af relevant fagpersonale: en kategori af planlagt, gentage og struktureret fysisk træning, der sigter mod forbedring eller fastholdelse

Psykologisk behandling

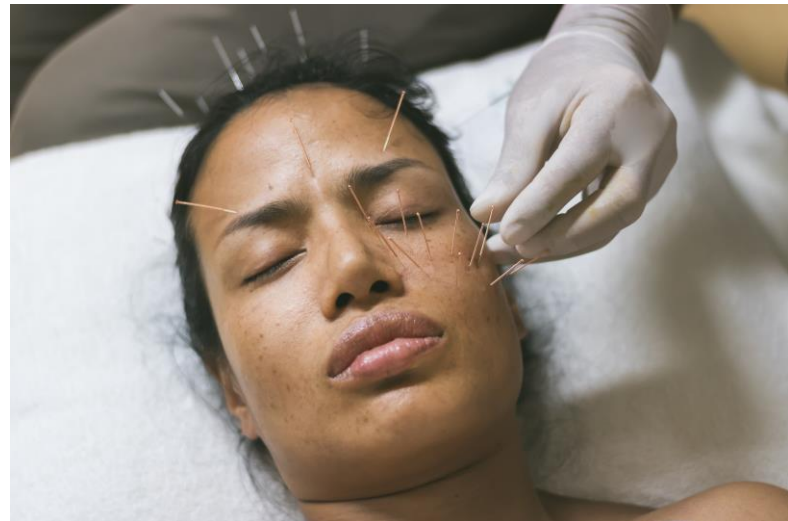
Individuel eller gruppebaseret intervention ved fagperson med viden og erfaring vedr. patientgruppen og sygdommen. Interventionerne omfatter brug af forskellige terapiformer og metoder – typisk anden og tredje bølge kognitiv terapi.

Akupunktur

Akupunktur som også kan omfatte "dry-needling" og "triggerpunkt-akupunktur", men omfatter ikke elektroakupunktur

Sygdomsspecifik patientuddannelse

Sygdomsspecifik undervisning af den enkelte patient eller på holdniveau mhp at sikre patienten tilstrækkelig viden om sygdommen og dens håndtering. Den sygdomsspecifikke undervisning uddanner patienter og evt. pårørende i hovedpinesygdomme, behandlingsmuligheder, medicinforbrug samt egenomsorg, livsstil, motion, kost og søvn. Didaktiske metoder kan omfatte øvelser, hjemmeopgaver og dialog.

Søgningen

- Eksisterende guidelines
- Systematiske reviews
- Primære RCT-studier

Kvalitetsvurdering

- AMSTAR vurdering af kliniske retningslinjer
- AGREE vurdering af systematiske reviews

Afhængig af kvaliteten udtrækkes de anvendte RCT-studier

Gradering af evidens (GRADE)

Grading of Recommendations, Assessment, Development and Evaluation system

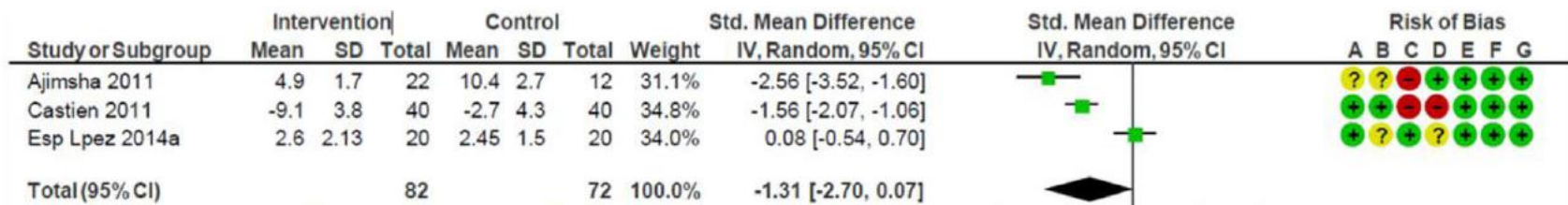
Ned- og opgradering af evidens for effekt af interventioner

Evidensniveau udgangspunkt	Studiedesign	Nedgradering	Opgradering	Endeligt evidensniveau
Høj	RCT-studier	• Risiko for bias • Inkonsistens • Indirekte evidens • Unøjagtighed • Publikationsbias	• Effektstørrelse • Dosisrespons • Konfounding	Høj
				Moderat
Lav	Observationelle studier			Lav
				Meget lav

Manual joint mobilisation techniques

Headache frequency, end of treatment

Quality of life, end of treatment

Risk of bias legend

- (A) Random sequence generation (selection bias)
- (B) Allocation concealment (selection bias)
- (C) Blinding of participants and personnel (performance bias)
- (D) Blinding of outcome assessment (detection bias)
- (E) Incomplete outcome data (attrition bias)
- (F) Selective reporting (reporting bias)
- (G) Other bias

Faculty of Health Sciences

Resultater

**Glostrup
Hospital**

Glostrup Hospital, the Capital Region of Denmark

Effekten af manuelle ledmobiliserende teknikker

Migræne	Spændingshovedpine
Ingen effekt	Hovedpinefrekvens (FU)
	Livskvalitet (FU)

Effekten af superviserede fysisk aktivitet

Migræne	Spændingshovedpine
Livskvalitet (FU)	Smerteintensitet
	Hovedpinefrekvens (FU)

Effekten af psykologisk behandling

Migræne	Spændingshovedpine
Ingen effekt	Stress

Effekten af akupunktur

Migræne	Spændingshovedpine
Hovedpinefrekvens	Hovedpinefrekvens
Smerteintensitet	Livskvalitet
Livskvalitet	

Effekten af patientuddannelse

Migræne	Spændingshovedpine
Selv vurderet helbred	
Livskvalitet	
Øget viden om hovedpine og behandling	

Anbefalinger

Intervention	Migræne	Spændingshovedpine
Manuelle ledmobiliserende teknikker	Svag anbefaling for	Svag anbefaling for
Superviserede fysisk aktivitet	Svag anbefaling for	Svag anbefaling for
Psykologisk behandling	Svag anbefaling for	Svag anbefaling for
Akupunktur	Svag anbefaling for	Svag anbefaling for
Patientuddannelse	Svag anbefaling for	God praksis (konsensusbaseret)

Begrænsninger

- Få studier og få deltagere
- Ingen mulighed for opdeling ift kronisk og episodisk
- Stor spredning (confidensintervaller)
- Nedgradering ved ingen blinding
- Ingen studier af patientuddannelse for spændingshovedpine
- Ufatteligt få studier siden 2012 og opdatering i 2015

Kritik af evidens

- Uklare diagnoser på trods af henvisning til kriterier
  - Af hvem?
  - Hvordan?
- Manglende ensartethed i rapportering
- Følger ikke guidelines for kliniske studier – det bedste vi har på nuværende tidspunkt

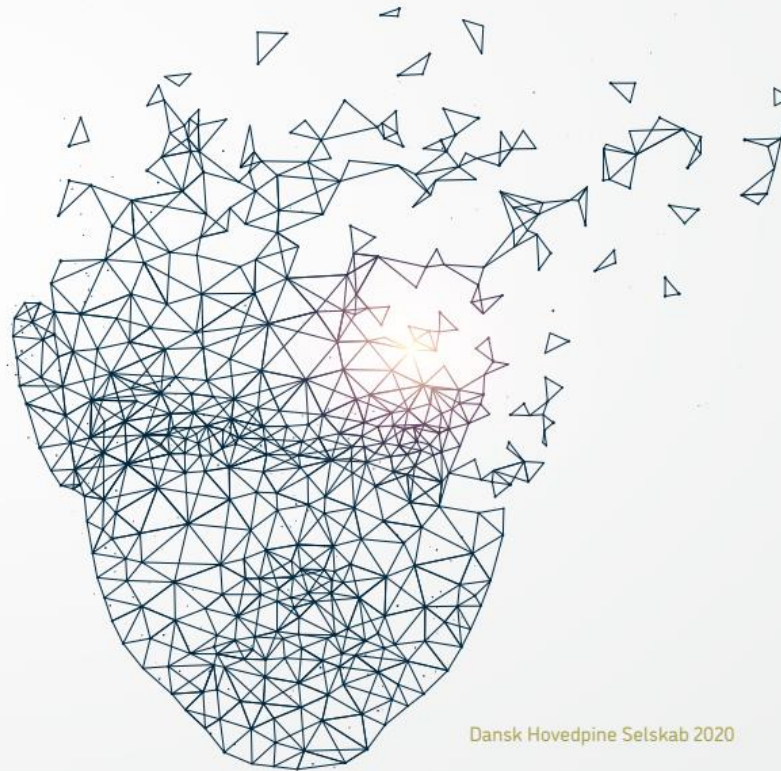
Anvendelse

- Evidensgrundlag
- Positive resultater
- Ingen bivirkninger
- Forventningsafstemme
- Det ene er ikke bedre end det andet
- Stå inde for egen behandling
- Stort potentiale ift patientuddannelse

REFERENCEPROGRAM

Diagnostik og behandling af hovedpinesygdomme og ansigtssmerter

Dansk Hovedpine Selskab 2020

	Migræne		Spændingshovedpine	
Tidsmønster	Anfaldsvis, varende 4-72 timer		Varierende fra 30 min til kontinuerligt	
Karakter	Ofte ensidig, pulserende, forværring ved fysisk aktivitet		Ofte dobbeltsidig, pressende, ingen forværring ved fysisk aktivitet	
Intensitet	Moderat til svær		Mild til moderat	
Ledsage symptomer	Kvalme og/eller lys og lyd overfølsomhed		Ingen kvalme, lyd eller lys overfølsomhed	

Referenceprogram, DHS 2010

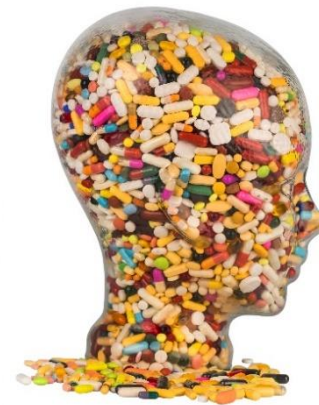
1.3 [G43.3] KRONISK MIGRÆNE

- A. Hovedpine (migræne- eller spændingshovedpine-lignende) mindst 15 dage per måned gennem mere end 3 måneder
- B. Opstår hos patienter kendt med migræne med eller uden aura
- C. Mindst 8 dage om måneden gennem mere end 3 måneder opfylder patienten:
  - 1. kriterie C-D for migræne uden aura
  - 2. kriterie B-C for migræne med aura
  - 3. opleves af patienten som starten på et migræneanfald med effekt af et triptan
- D. Kan ikke bedre tilskrives anden ICHD-3 diagnose

Medicinoverforbrugshovedpine

- Kronisk hovedpineform, ≥ 15 dage per måned
- Hovedpine betinget af indtag af et overforbrug af smertestillende medicin (også migrænemedicin) over 9 dage.
- Simpel analgetica (Panodil)/NSAID (Ipren) over 14 dage

1.	År:	Dato:	/	/	/	/	/	/	/
2.	Hvornår begyndte hovedpinen?	nærmeste time:							
3.	Hvornår forsvandt hovedpinen	nærmeste time:							
4.	Var der <u>lige før</u> hovedpinen forstyrrelser af	synet: følesansen: taleevnen:	☐ ☐ ☐	☐ ☐ ☐	☐ ☐ ☐	☐ ☐ ☐	☐ ☐ ☐	☐ ☐ ☐	☐ ☐ ☐
5.	Var hovedpinen	dobbeltsidig: højresidig: venstresidig:	☐ ☐ ☐	☐ ☐ ☐	☐ ☐ ☐	☐ ☐ ☐	☐ ☐ ☐	☐ ☐ ☐	☐ ☐ ☐
6.	Var hovedpinen	konstant: pulserende:	☐ ☐	☐ ☐	☐ ☐	☐ ☐	☐ ☐	☐ ☐	☐ ☐
7.	Var hovedpinen - gennemsnit af hele dagen (se * nedenfor)	let: middel: svær:	☐ ☐ ☐	☐ ☐ ☐	☐ ☐ ☐	☐ ☐ ☐	☐ ☐ ☐	☐ ☐ ☐	☐ ☐ ☐
8.	Blev hovedpinen forværret ved fysisk aktivitet, f.eks. trappegang?	nej: ja:	☐ ☐	☐ ☐	☐ ☐	☐ ☐	☐ ☐	☐ ☐	☐ ☐
9.	Var der kvalme?	ingen: let: middel: svær:	☐ ☐ ☐ ☐	☐ ☐ ☐ ☐	☐ ☐ ☐ ☐	☐ ☐ ☐ ☐	☐ ☐ ☐ ☐	☐ ☐ ☐ ☐	☐ ☐ ☐ ☐
10.	Overfølsom overfor lys?	nej: ja:	☐ ☐	☐ ☐	☐ ☐	☐ ☐	☐ ☐	☐ ☐	☐ ☐
11.	Overfølsom overfor lyd?	nej: ja:	☐ ☐	☐ ☐	☐ ☐	☐ ☐	☐ ☐	☐ ☐	☐ ☐
12.	Er der noget, der har udløst dette tilfælde?	hvad:							
13.	Blev der taget medicin? (nævn for hvert navn hvor meget og tidspunktet for indtagelsen)	navn:							
		hvor meget:							
		klokken:							
		navn:							
		hvor meget:							
		klokken:							
		navn:							
		hvor meget:							
		klokken:							

	Januar hvp/medicin	Februar hvp/medicin	Marts hvp/medicin	April hvp/medicin	Maj hvp/medicin	Juni hvp/medicin
1						
2						
3						
4						
5						
6						
7						
8						
9						
10						
11						
12						
13						
14						
15						
16						
17						
18						
19						
20						
21						
22						
23						
24						
25						
26						
27						
28						
29						
30						
31						
	Juli hvp/medicin	August hvp/medicin	September hvp/medicin	Oktober hvp/medicin	November hvp/medicin	December hvp/medicin
1						
2						
3						
4						
5						
6						
7						
8						
9						
10						
11						
12						
13						
14						
15						
16						
17						
18						
19						
20						
21						
22						
23						
24						
25						
26						
27						
28						
29						
30						
31						

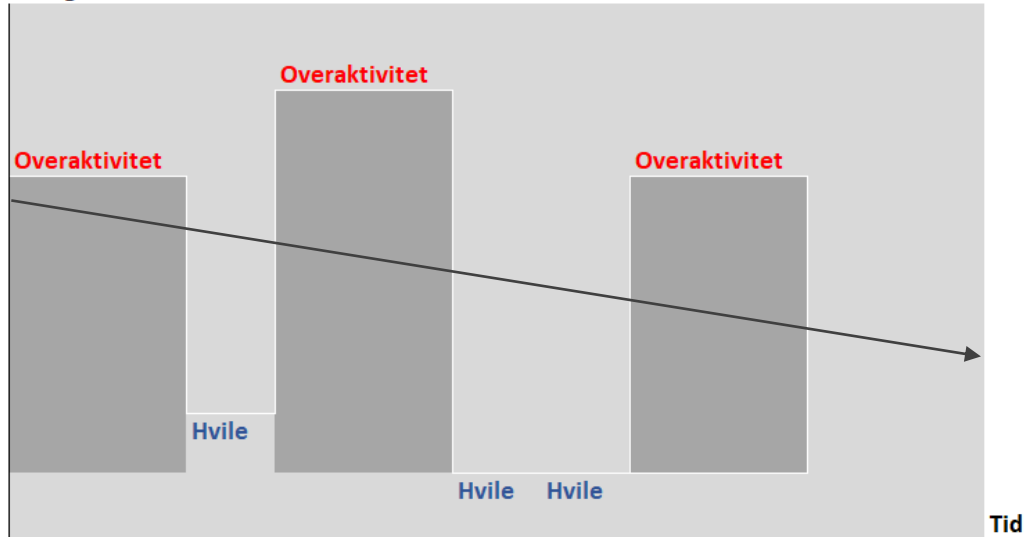
Dansk Hovedpinecenter

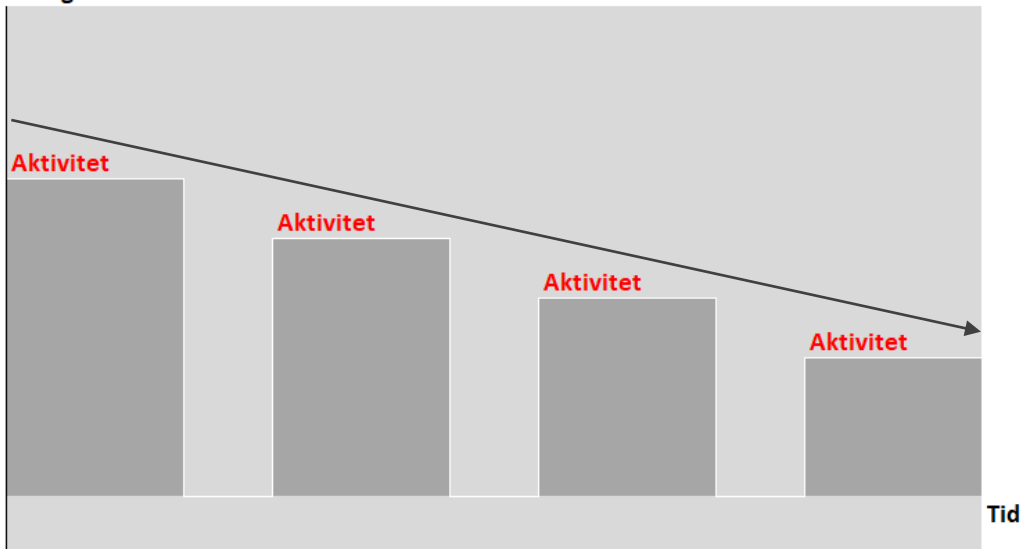

Forhindre over- eller underaktivitet

Energiveau

Energiveau

Fokus områder

- Hvordan ser patients dagligdag ud med hovedpine
  - Hovedpinemønster (morgen vs aften, week-end, ferier)
  - Forværre/trigger (stress, PC, FA, soc.akt., løfte tungt)
  - Lindring (slappe af/ro/hvile, gåtur, frisk luft, øvelser)
  - Arbejde/fritid (fysisk aktivitet)
  - Søvn mønster (regelmæssighed)
  - Tendens til at spænde
  - Hvornår har du det bedst?
- Fokus på bedring af funktioner

Håndtering af et liv med hovedpine

- Hvordan kan man få det bedste ud af livet med hovedpine
- Lære hovedpinen at kende gennem træning
- Forståelse af egne grænser og tilpasse sig dem
- Arbejder med hovedpinen i stedet for at arbejde imod hovedpinen
- Hovedpinen er ubehagelig men ikke farlig

Handlemuligheder – følelse af kontrol

- Pauser/ressourcefordeling
- Bryd daglige aktiviteter op for at forhindre "push/crash" mønster
- Pacing/gradueret træning (med respekt for hovedpine)
- Gradvis eksponering – eks handle/sociale aktiviteter
- Øge muskulær styrke
- Nedsætte spændingsniveau

Handlingsplan

Hvilke mål har patienten?

- ↑ aktivitet
- ↑ overskud i hverdagen
- ↓spændingsniveau

Anvend evt Patient Specifik Funktionel Skala (PSFS)

Opstille realistisk plan

Rydde forhindringer af vejen

Plan B

Mål for min fremtidige fysiske aktivitet:

1. **Hvad vil du gøre?** (Noget **du** har lyst til og er realistisk at gennemføre)
2. **Hvor meget tid?** (Tid, distance?)
3. **Hvornår vil du gøre det?** (Det skal være specifikt, f.eks. hvornår på dagen og hvilke dage)
4. **Hvor ofte vil aktiviteten blive udført?** (f.eks. 3 gange om ugen)
5. **Hvor sikker er du på at kunne gennemføre handleplanen?** (Angiv et tal mellem 0-10, 0=slet ikke sikker, 10=helt sikker)

Handlingsplan – modificeret udgave fra Lær at leve med kronisk sygdom.

